

BELEIDSPLAN PLUSLEERLINGEN

Mei 2015

Inhoudsopgave

Inleiding	blz. 2
1. Missie en visie van de school	blz. 2
2. Omschrijving van de doelgroep	blz. 2
3. Signalering/ diagnostiek	blz. 3
4. Doelen	blz. 4
5. Onderwijs aan plusleerlingen	blz. 4
6. Beoordeling plusonderwijs	blz. 5
7. Bijlagen	blz. 6

Inleiding

De kerntaak van de scholen van Tabijn is het inrichten van het onderwijs op een zodanige wijze dat elk kind de kans krijgt zich optimaal te ontwikkelen. Goed onderwijs sluit aan bij en speelt in op de mogelijkheden van leerlingen. In het strategisch beleidsplan 2014-2018 staat als hoofddoel 1 omschreven: Alle leerlingen leren op hoog niveau. De nadruk ligt op alle leerlingen. Dus ook op de groep leerlingen waar deze beleidsnotitie over gaat. Het is aan de school om te zorgen voor een leerstofaanbod dat past bij de onderwijsbehoeften van leerlingen. In dit beleidsplan staat beschreven op welke wijze het onderwijsaanbod daaraan kan voldoen voor de plusleerlingen.

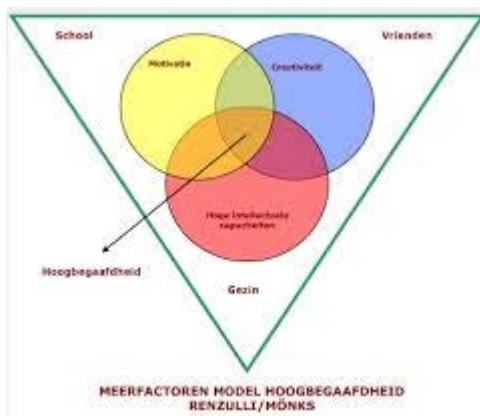
Deze notitie is bedoeld om mogelijkheden te schetsen voor de doelgroep. Ze beoogt om te voorzien in een gemeenschappelijk kader voor Tabijn. Het is geenszins voorschrijvend bedoeld. Elke school kan m.b.v. deze notitie een schooleigen aanpak voor plusleerlingen formuleren; alleen of samen met andere Tabijn-scholen in de gemeente.

1. Missie en visie van de school

Per school verschillend: in te vullen door de school.

2. Omschrijving van de doelgroep

Er zijn verschillende aanduidingen voor leerlingen die boven het gemiddelde uitstijgen. Formeel zijn leerlingen met een IQ van 115-130 begaafd en leerlingen met een IQ van 130 of hoger hoogbegaafd. Ook wordt vaak het Triadisch Model toegepast.

De leerling moet dan niet alleen een hoge intelligentie hebben, maar ook een hoge motivatie en creativiteit. Om het talent te ontwikkelen heeft de leerling volgens het model steun van de ouders, een uitdagende leeromgeving en omgang met 'peers' nodig. De (hoog)begaafde leerling is in staat om hoge prestaties te leveren, grote denkstappen te maken, kennis toe te passen in nieuwe situaties, scherp waar te nemen en heeft een goed geheugen en associatief denkvermogen. Het leergedrag van de (hoog)begaafde leerling typeert zich door: een sterke behoefte aan autonomie, sterke behoefte aan uitdaging en een opvallend gevoel voor humor.

Omdat bij de meeste leerlingen op school het IQ niet bekend is, wordt er niet gesproken over (hoog)begaafde leerlingen maar van plusleerlingen. Er kan sprake zijn van een plusleerling als er een combinatie van de onderstaande kenmerken aanwezig is:

- Een voorsprong van meer dan een half jaar op rekenen, spelling en begrijpend lezen, tenzij er sprake is van vermeende dyslexie of dyscalculie, dan geldt dit voor één vakgebied.
- Zelfstandige werkhouding
- Reflectieve houding ten aanzien van het gemaakte werk
- Goed werktempo
- Gemotiveerd voor plusstof
- Goed inzicht in de lesstof
- Onderzoekende houding

De observaties van de leerkracht in samenspraak met de intern begeleider en ouders zijn doorslaggevend bij het toekennen van definitie plusleerling.

3. Signalering

Om voor plusleerlingen een passend onderwijsaanbod te realiseren is het belangrijk dat er tijdig gesignaleerd wordt. Tabijn zet hiervoor het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH-PO) in.

Voor alle leerlingen geldt;

- Entreeformulier bij start schoolloopbaan (zie voorbeeld bijlage 1)
- Menstekening op de eerste schooldag (bijlage 2)
- Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid; invullen QuickScan 6 weken na binnenkomst in groep 1, halverwege groep 3 en eind groep 5

Bij leerlingen met een vermoeden van hoogbegaafdheid kunnen de volgende stappen worden ondernomen;

Start module signalering van het DHH; bestaande uit een vragenlijst voor de leerkracht, voor ouders en voor leerlingen, invoeren LVS gegevens

- Observaties en registraties van de leerkracht
- Gesprekken met de ouders
- Overleg met de intern begeleider
- Resultaten LVS/methodegebonden toetsen bekijken
- Bekijken van sociaal-emotionele instrumenten
- Eventueel in overleg een intelligentieonderzoek door externen.
- Het DHH kan verder nog gebruikt worden voor diagnostisch onderzoek en leerlingbegeleiding.

Onderpresteren

We spreken van onderpresteren als er een discrepantie is ontstaan tussen prestatie en aanleg. Onderpresterende leerlingen presteren vaak ver onder hun kunnen. Een kind dat onderpresteert kan mogelijk toch een plusleerling zijn, ondanks dat zijn of haar scores niet voldoen aan de criteria van een plusleerling.

Middels de informatie uit het entreeformulier, de menstekening, het DHH, gesprekken met ouders, observaties van de groepsleerkracht en de groepsbesprekingen met de intern begeleider, kunnen kinderen die onderpresteren vroeg gesignaleerd worden. Dat kan zijn relatief, onder hun niveau, maar nog wel rond het groepsgemiddelde of zelfs absoluut, waarbij de leerling niet alleen onder zijn eigen niveau, maar ook dat van de groep presteert. In dat geval gaat dat vaak samen met gedragsproblemen.

Door ook deze kinderen een passend onderwijsaanbod te bieden kunnen zij de uitdaging krijgen die ze nodig hebben om zodoende het onderpresteren te voorkomen.

4. Doelen

Doel van het onderwijs aan plusleerlingen:

- De leerlingen zitten goed in hun vel
 - Leerlingen zijn blij en gaan met plezier naar school toe. Dit betekent niet dat ze alles leuk hoeven te vinden, maar dat ze een positief beeld hebben van zichzelf, van school en hun plek in de groep.
- Leerlingen zijn productief
 - Leerlingen presteren op een niveau dat bij hun cognitieve en sociaal-emotionele capaciteiten hoort. Ze zijn zich bewust van hun talenten en hoe die in te zetten. Ze zijn in staat om met frustraties en uitdagende stof om te gaan. Ze zijn voorbereid op de eisen die op het voortgezet onderwijs aan ze gesteld worden.

- Leerlingen halen naast de kerndoelen ook de plusdoelen
 - Leerlingen hebben een goede beheersing van de stof die in de kerndoelen omschreven staat. De plusdoelen zijn gericht op het aanleren van vaardigheden. De belangrijkste vaardigheden zijn:
 - Leren leren: werkhouding, werken volgens plan, manieren van leren.
 - Leren denken: analytisch denken, creatief denken, kritisch denken.
 - Leren leven: inzicht in jezelf, omgaan met anderen.

Zie ook bijlage 3: Doelen- en vaardighedenlijst SLO.

Onder onderwijsbehoefte van plusleerlingen wordt verstaan: dat wat de plusleerling nodig heeft om zijn/ haar talent te kunnen ontwikkelen. In de eerste plaats is het essentieel dat het aangepaste onderwijsaanbod aansluit op de individuele onderwijsbehoefte en mogelijkheden van de plusleerling.

5. Onderwijs aan plusleerlingen

Er zijn verschillende mogelijkheden om het onderwijsaanbod aan te passen voor plusleerlingen. Met het realiseren van een aantal aanpassingen van het onderwijs wil het niet zeggen dat dit meteen leidt tot een passend onderwijsaanbod voor elke leerling. Het is van belang dat er per kind gekeken wordt welke aanpassingen het beste aansluiten bij het kind.

Compacten

Compacten is het indikken van de leerstof, zodanig dat de leerstappen passen bij de leereigenschappen van pluskinderen. Door structureel te compacten worden er geen inhoudelijke leerstofdelen overgeslagen, iedere leerling krijgt alle leerstof aangeboden, zij het in een aangepaste hoeveelheid.

Verrijken

Verrijken is het aanbieden van wezenlijk andere leerstof dat enerzijds de mogelijkheid biedt om aangeboden leerstof verder uit te werken (verdiepen) en anderzijds de mogelijkheid biedt om een aanvullend programma op de kerndoelen te realiseren (verbreden). De verrijkende leerstof moet voldoen aan bepaalde eisen. Een aantal kenmerken hiervan zijn dat het leerstofmateriaal open vraagstellingen bevat, over een hoge complexiteit beschikt, opdrachten met een probleemgericht karakter bevat, meerdere oplossingsstrategieën mogelijk zijn en een beroep doet op creativiteit.

Versnellen

De basis hiervan is het Tabijnbrede protocol Verlengen/versnellen op SharePoint. Daarnaast hanteert elke school een eigen aanpak. Deze kan hieronder beschreven worden of als bijlage worden toegevoegd.

Hieronder kan de aanpak van de school beschreven worden.

Plusklas

Een plusklas is een klas waar meerdere (hoog)begaafde kinderen gedurende één of meerdere dagdelen les krijgen. Een plusklas kan op diverse manieren georganiseerd worden; op de eigen school, of bovenschools. In een bovenschoolse plusklas zitten leerlingen van verschillende scholen bij elkaar. De organisatie kan per plusklas verschillen en ligt dus niet vast; kinderen zitten er een periode van een half jaar in, kinderen kunnen vanaf groep 3 of zelfs vanaf groep 1 wekelijks bijeenkomen voor een uur, anderhalf uur, of zij komen in de laatste twee jaar van de basisschool wekelijks een dagdeel naar de plusklas. De meeste bovenschoolse plusklassen richten zich op leerlingen uit de groepen 6, 7 en 8.

In de plusklas wordt de kinderen uitdaging geboden, doorgaans in de vorm van verbreding. Dat houdt in: andere vakken, andere vaardigheden. De focus zal vooral liggen op het leren leren, dat o.a. bestaat uit leren denken, leren plannen, leren prioriteiten stellen, leren omgaan met frustratie, motivatie. Dit zal een plusklasleerkracht (met de kinderen) proberen te bereiken door middel van bijvoorbeeld: projectwerk, breinbrekers, filosoferen, educatie over het brein en breinwerking.

6. Beoordeling plusonderwijs

Het is belangrijk dat kinderen feedback, feed up en feed forward krijgen op het pluswerk dat ze maken. Bij feedback krijgt het kind een terugkoppeling op het leerproces, zowel op het proces als op het product. Het betreft de vragen: hoe doe ik het tot nu toe? Ben ik dichtbij of ver van mijn doel af? Het krijgen van feedback heeft een positief effect op de motivatie. Het geven van feedback kan op verschillende manieren. Denk aan:

- Bespreken tijdens de oudergesprekken
- Gesprekken met het kind zelf
- Beoordeling pluswerk in rapport.

Met feed up wordt het waarom van de les en de gekozen werkvormen aan het kind verduidelijkt. Het gaat dan om de vragen: waar werk ik naar toe? Wat is het doel? Wat wil ik bereiken? Bij feed forward wordt informatie gegeven over de volgende leerstappen. Hier gaat het om de vragen: hoe nu verder? Wat moet ik nog oden om dichter bij mijn doel te komen?

In te vullen door de school:

Eigenaarschap

Wie is er verantwoordelijk voor het plusonderwijs op school?

Je kunt denken aan een werkgroep plusleerlingen. Een mogelijke samenstelling van de werkgroep kan zijn: coördinator plusonderwijs, directie, IB, van elke bouw één leerkracht.

Communicatie

In het geval van een plusklas is het belangrijk om duidelijke afspraken te maken omtrent de communicatie. Zowel naar ouders en leerlingen, alsmede naar leerkrachten.

Evaluatie

Hoe en wanneer worden de doelen, het beleid en de uitvoering geëvalueerd en bijgesteld.

ENTREEFORMULIER

Naam van het kind:

Geboortedatum:

Ingevuld door:

Datum :

	Periode van 0 tot 2 jaar	Ja	Nee	Opmerkingen
1.	Zijn de zwangerschap en bevalling normaal verlopen?			
2.	Ontwikkelde uw kind zich lichamelijk goed?			
3.	Verliep de spraak-/taalontwikkeling normaal?			
4.	Heeft uw kind gekropen? Zo niet, wat heeft uw kind wel gedaan? (bv. schuiven op de billen)			
5.	Heeft uw kind in deze periode in het ziekenhuis gelegen?			
6.	Gebruikte uw kind in deze periode medicijnen?			
7.	Heeft uw kind geduimd / een speen gebruikt? Tot welke leeftijd?			

8.	Relevante opmerkingen m.b.t. deze levensperiode:	
----	--	--

	Periode van 2 tot 4 jaar	Ja	Nee	Opmerkingen
9.	Was uw kind communicatief ingesteld (praten, lachen met anderen)?			
10.	Was uw kind als peuter goed te verstaan en begrijpelijk voor een buitenstaander?			
11.	Speelde uw kind graag en regelmatig met andere kinderen?			
12.	Kon uw kind goed opschieten met broertjes/ zusjes en andere kinderen?			
13.	Kon uw kind goed opschieten met volwassenen?			
14.	Hoe lang kan uw kind zichzelf vermaken?			
15.	Had uw kind oog voor "gevaar"?			
16.	Heeft uw kind in deze periode in het ziekenhuis gelegen?			
17.	Gebruikte uw kind in deze periode medicijnen?			
18.	Was uw kind een gezonde peuter; ontwikkelde zich lichamelijk goed?			
19.	Heeft uw kind een kinderdagverblijf bezocht? Zo ja, welk kinderdagverblijf?			
20.	Heeft uw kind de peuterspeelzaal bezocht? Zo ja, welke peuterspeelzaal?			

21.	Heeft de leiding u toen geattendeerd op ontwikkelings- of andere stoornissen?			
22.	Relevante opmerkingen m.b.t. deze levensperiode:			

	Huidige stand van zaken	Ja	Nee	Opmerkingen
23.	Is uw kind zelfstandig en kan het zichzelf goed redden?			
24.	Kan uw kind zichzelf aan- en uitkleden?			
25.	Kan uw kind zelfstandig gebruik maken van het toilet?			
26.	Is uw kind zindelijk?			
27.	Kan uw kind knopen / rits dichtdoen?			
28.	Speelt uw kind met andere kinderen?			
29.	Maakt uw kind contact met volwassenen?			
30.	Luistert uw kind naar u en andere volwassenen?			
31.	Is uw kind open en makkelijk in de omgang?			

32.	Is uw kind zelfverzekerd?			
33.	Kan uw kind zijn eigen speelgoed e.d. opruimen?			
34.	Is uw kind een doorzetter?			
35.	Komt uw kind voor zichzelf op?			
36.	Vraagt uw kind om hulp als dat nodig is?			
37.	Is uw kind nieuwsgierig?			
38.	Is uw kind goed geconcentreerd als het met iets bezig is?			
39.	Houdt uw kind van muziek; het speelt soms op instrumentjes?			
40.	Is uw kind ergens angstig voor? Zo ja, waarvoor? Hoe gaat u hier dan mee om?			
41.	Is uw kind soms gespannen, passief, somber?			
42.	Is uw kind weleens verlegen?			
43.	Is uw kind snel boos of driftig? Zo ja, hoe gaat u hiermee om?			
44.	Heeft uw kind duidelijk een eigen wil?			
45.	Is uw kind is snel jaloers?			
46.	Is uw kind regelmatig betrokken bij ruzie?			
47.	Is uw kind beweeglijk?			

48.	Is uw kind impulsief?			
49.	Heeft u kind veel slaap nodig?			
50.	Praat uw kind al in zinnen?			
51.	Waar speelt uw kind graag mee?			
52.	Welke taal wordt er thuis (het meest) gesproken?			
53.	Leest u uw kind(eren) vaak voor?			
54.	Heeft uw kind interesse in boekjes bekijken; wil graag voorgelezen worden?			
55.	Kan uw kind al een verhaaltje onthouden en/of navertellen?			
56.	Kan uw kind rijmen?			
57.	Heeft uw kind enig begrip van hoeveelheden en getallen?			
58.	Kan uw kind tellen en zo ja, tot hoe ver?			
59.	Kent uw kind de verschillende kleuren?			

	Overige informatie	Ja	Nee	Opmerkingen
60.	Volgt uw kind momenteel een dieet?			
61.	Heeft uw kind allergieën?			
62.	Gebruikt uw kind medicatie?			

63.	Heeft uw kind een goed gehoor?			
64.	Heeft u met uw kind een specialist bezocht? (Logopedist, fysiotherapeut e.d.) Zo ja, kunt u aangeven waarvoor?			
65.	Maakt uw kind oogcontact?			
66.	Komt er dyslexie in de familie voor? Zo ja, bij wie?			
67.	Komen er lees- en/of spellingsproblemen in de familie voor? Zo ja, bij wie?			
68.	Is er informatie beschikbaar van de peuterspeelzaal/ het kinderdagverblijf? Zo ja, mogen wij dit inzien?			
69.	Wat verwacht uw kind van school?			
70.	Waar kijkt u naar uit? Waar ziet u tegenop?			
71.	Hoe mogen wij u aanspreken?			
72.	Wat is de samenstelling van uw gezin?			
73.	Is er nog relevante informatie waarvan u vindt dat wij die moeten weten? (te denken valt aan verhuizing / ziekte / overlijden)			
74.	Indien ja, dan graag hiernaast een korte uitleg.			

	Algemene informatie	Ja	Nee	Opmerkingen
75.	Bezoekt uw kind de BSO? Welke BSO? Zo ja, op welke dagen? Ma / di / wo / do / vrij			
76.	Wordt uw kind gebracht / gehaald door een vaste oppas / opa / oma / anders? Zo ja, op welke dagen? Ma / di / wo / do / vrij			
77.	Blijft uw kind over? Zo ja, op welke dagen? Ma / di / wo / do / vrij			

De informatie op deze formulieren is vertrouwelijk. Alleen de aan de school verbonden leerkrachten hebben inzage in de leerlingendossiers.

Besproken en ingevuld door:

School:

Ouder(s):

Plaats en Datum:

.....

.....

De menstekening

De menstekening wordt gescoord volgens de normen van 'Goodenough'.

De menstekening kan in combinatie met andere instrumenten gebruikt worden als index voor het cognitief functioneren (ter Laak, van Rijkwijk, van Leuven & Brugman 2000).

Vanwege mogelijk aanpassingsgedrag is het van belang om de jongste kleuters de tekening niet te laten maken aan een tafelgroep met jongste kleuters. Wanneer deze kleuters een koppoteling tekenen is de kans aanwezig, dat de kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong zich aanpast en ook een koppoter gaat tekenen.

Het is van belang om de opdracht te geven 'teken een mens' en niet 'teken jezelf'.

Sommige kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong hebben namelijk een perfectionistische instelling en realiseren zich op voorhand dat het poppetje dat ze kunnen tekenen niet zal lijken op hun spiegelbeeld. De opdracht 'teken een mens' biedt vrijheid: de kenmerken van een mens zijn twee armen, twee benen, een lijf en een hoofd.

Instructie:

Teken een mannetje. Doe het zo goed mogelijk. Je mag er net zolang aan werken als je wilt.

Materiaal:

Ongelinieerd papier en een scherp potlood.

Normering:

Voor ieder beeldelement krijgt het kind een punt (maximaal 52 punten).

Met behulp van een puntenschaal, waarop het aantal vereiste punten voor iedere leeftijd staat genoteerd, wordt de verstandelijke leeftijd bepaald.

Ieder element in de tekening waardeert men met 1 punt. Halve punten worden niet gegeven.

1. Hoofd.
2. Beide benen of één 'en profil'.
3. Beide armen. De vingers alleen zijn niet voldoende, behalve wanneer er tussen deze en het lichaam een ruimte is vrijgelaten.
4. Romp, hetzij als een enkele lijn of in 2 dimensies.
5. Lengte van de romp groter van afmeting dan de breedte.
6. Schouders duidelijk aangegeven.
7. Armen en benen aan een willekeurig punt van de romp of aan de hals bevestigd.
8. Armen en benen op de juiste hoogte van de romp bevestigd.
9. Hals.
10. De omtrek van de hals vormt een voortzetting van die van het hoofd, romp of beide samen.
11. Een of beide ogen.
12. Neus.
13. Mond.
14. Neus en mond door twee lijntjes aangegeven.
15. Neusgaten.
16. Haren.
17. Haren beter weergegeven dan door een verbreding van het hoofd of een golvende lijn.
18. Aanduiding van kleren (knopen of hoed).
19. Twee ondoorzichtige kledingstukken (hoed, broek of jas bijv.)

20. Volledige ondoorzichtige kleding (mouwen, broekrand).
21. Vier duidelijk te onderscheiden kledingstukken (hoed, broek, schoenen, vest, das).
22. Vak- of uniformkleding zonder fouten.
23. Vingers aan beide handen of aan de enige zichtbare hand.
24. Het juiste aantal vingers aan beide handen of aan de enige zichtbare hand.
25. De verhouding tussen de lengte en de breedte van de vingers is juist. De vingers wijken niet uiteen.
26. De duim is van de overige vingers te onderscheiden door stand en lengte.
27. Handen van vingers en arm te onderscheiden.
28. Één of meer gewrichten van de arm is aangegeven.
29. Één of meer gewrichten van de benen zijn aangegeven.
30. Afmetingen van het hoofd niet groter dan de helft en niet kleiner dan een tiende van de romp.
31. Lengte van de armen niet tot aan de knieën reikend.
32. Lengte van de benen niet kleiner dan die van de romp, maar niet groter dan twee keer de romp.
33. De lengte van de voeten is groter dan de hoogte.
34. Zij bedraagt minder dan een derde van de lengte van het been, maar meer dan een tiende van de totale lengte van het been.
35. Beide benen en armen hebben twee dimensies.
36. Hiel.
37. Uitdrukking van de motorische coördinatie in lijnen van de omtrek (het harmonisch samenwerken van de verschillende lichaamsdelen bij het weergeven van een bepaalde beweging).
38. Idem in die van de gewrichten.
39. Idem in die van de omtrek van het hoofd.
40. Idem in die van de omtrek van de romp.
41. Idem in die van de omtrek van de armen en benen.
42. Idem in de symmetrie van het gelaat.
43. Oren.
44. Juiste stand en afmeting oren.
45. Details van de ogen. Wenkbrauwen, oogharen of beide.
46. Pupillen aangegeven.
47. Afmeting van de ogen. Lengte groter dan de hoogte.
48. De blikrichting van het oog komt in de plaatsing van de pupil in het 'en profiel' weergegeven gelaat of in de vorm van het oog (cirkelsector) tot uitdrukking.
49. Kin en voorhoofd duidelijk aangegeven.
50. Kin duidelijk van de onderlip gescheiden.
51. Hoofd, romp en voeten en profiel. Één fout wordt door de vingers gezien.
52. Foutloos profiel.

Punten	Leeftijd
2	3
6	4
10	5
14	6
18	7
22	8
26	9
30	10
34	11
38	12
42	13

DVL: DOELEN EN VAARDIGHEDEN LIJST - VERSIE 2010

LEREN LEREN

Werkhouding	Werken volgens plan	Manieren van leren
<ul style="list-style-type: none"> Ik geef aan wat ik wil leren en waaraan ik wil werken Ik zet me in voor taken die ik moet uitvoeren Ik zet door wanneer iets niet direct lukt Ik houd mijn aandacht er goed bij als dat nodig is Ik werk zelfstandig als dat nodig is Ik zorg dat mijn werk er netjes en verzorgd uitziet Ik vraag op tijd hulp als ik ergens zelf niet uit kom Ik waardeer het leerproces ook als het resultaat tegenvalt 	<ul style="list-style-type: none"> Ik formuleer leerdoelen voor mezelf Ik verken een onderwerp voor ik ermee aan de slag ga Ik weet welke stappen ik moet zetten en hoe ik deze moet uitvoeren Ik zorg dat ik het belangrijkste af heb voor de tijd om is Ik houd me aan mijn planning en stel deze bij als dat nodig is Ik kijk achteraf of mijn planning goed was en wat beter kan 	<ul style="list-style-type: none"> Ik weet welke manieren van leren er zijn en welke manier mijn voorkeur heeft Ik zet de meest geschikte manier van leren in Ik verzamel geschikte informatie op verschillende manieren Ik bewaar informatie om het later te kunnen gebruiken Ik laat zien wat ik geleerd heb Ik licht mijn antwoorden toe en laat zo zien dat ik het begrijp Ik controleer of mijn leervraag voldoende beantwoord is

LEREN DENKEN

Analytisch denken	Creatief denken	Kritisch denken
<ul style="list-style-type: none"> Ik herken verschillen en overeenkomsten tussen dingen Ik zie het verband tussen waardoor iets komt (de oorzaak) en het gevolg ervan Ik zie de relatie tussen verschillende onderdelen binnen het grote geheel Ik maak ingewikkelde problemen gemakkelijker door ze op te delen in kleinere problemen 	<ul style="list-style-type: none"> Ik ontdek nieuwe vragen of problemen Ik bedenk meerdere oplossingen voor een vraag of probleem Ik bedenk originele oplossingen voor een vraag of probleem Ik bedenk hoe ik bestaande ideeën in een nieuwe situatie kan toepassen Ik zet ideeën om in praktische oplossingen Ik neem afstand van een probleem om het even op me in te laten werken 	<ul style="list-style-type: none"> Ik ga na of mijn veronderstellingen kloppen Ik controleer of nieuwe informatie klopt en overeenkomt met informatie die ik al heb Ik onderscheid feiten van meningen en betrouwbare van niet betrouwbare bronnen Ik neem bij het vormen van mijn mening verschillende perspectieven mee Ik gebruik criteria om een mening te vormen Ik onderbouw mijn mening met argumenten Ik vraag door tot ik het echt begrijp Ik kies uit verschillende oplossingen de meest geschikte

LEREN (VOOR HET) LEVEN

Inzicht in jezelf	Omgaan met anderen
<ul style="list-style-type: none"> Ik ben trots op mijzelf en mijn werk Ik weet waar ik goed en minder goed in ben Ik maak gebruik van mijn sterke kanten en blijf ook werken aan dat waar ik minder goed in ben Ik doe de dingen zo goed mogelijk maar stel mijn eisen/doelen niet té hoog Ik vind het niet erg als ik niet meteen weet hoe iets moet of als iets niet meteen lukt Ik ga goed om met kritiek en flexibel met tegenslagen en begrijp dat ik hier iets van kan leren Ik weet wat ik wil en kies daar ook voor 	<ul style="list-style-type: none"> Ik blijf mijzelf in een groep: anderen kunnen aan mij zien en van mij horen wat ik ergens van vind en hoe ik me voel Ik houd rekening met de regels die voor de groep belangrijk zijn Ik werk samen met anderen als we samen meer kunnen bereiken dan alleen Ik maak anderen enthousiast om samen ergens een succes van te maken Ik verdeel de taken samen met anderen op een manier die voor iedereen goed werkt Ik ben in staat in samenwerking met anderen verschillende rollen en taken te vervullen Ik zie en begrijp goed hoe anderen ergens tegenaan kijken vanuit hun beleving Ik luister goed naar de ideeën van anderen en verdedig mijn eigen ideeën Ik geef kritiek op een manier zodat de ander er ook iets aan heeft Ik presenteer de resultaten van mijn werk aan anderen op een manier die past bij mij én bij het doel van dat moment

DVL: DOELEN EN VAARDIGHEDEN LIJST - VERSIE 2010

Op veel basisscholen wordt gewerkt aan het vormgeven van verrijkingsonderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen, bijvoorbeeld in verrijkingsgroepen. Met de DVL: Doelen en Vaardigheden Lijst wil SLO scholen een handreiking bieden betreffende de vormgeving van het verrijkingsonderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen.

De in deze lijst genoemde doelen laten op hoofdlijnen zien waar het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen zich op zou moeten richten. De doelen in deze lijst zijn daarom geordend in drie domeinen: leren leren, leren denken en leren (voor het) leven. De beschreven doelen zijn verschillend van gewicht. Ze zijn niet van vergelijkbaar niveau, maar wel allemaal belangrijk. Het werken aan doelen op al deze domeinen waarborgt een breed onderwijsaanbod waarmee recht wordt gedaan aan de specifieke leerbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen.

Bij het **LEREN LEREN** gaat het om het ontwikkelen van inzichten en vaardigheden die wezenlijk zijn voor het verwerven en toepassen van kennis. In dat proces zijn taakgerichtheid, doorzettingsvermogen en motivatie (kortom een goede *werkhouding*) van groot belang. In feite draait het hier om een drang tot permanent verder willen leren en ook plezier beleven aan het leren van nieuwe dingen. Daarbij is het uiteraard belangrijk dat je leerdoelen voor jezelf kunt formuleren en in staat bent een goede werkverdeling te maken in de tijd (kunt *werken volgens plan*) maar ook dat je in staat bent verschillende leerstrategieën (*manieren van leren*) in te zetten om informatie te verwerven en op te slaan, zodat later getoond kan worden wat geleerd is. Ook het kunnen reflecteren op het eigen leergedrag is van wezenlijk belang, want er valt zo ontzettend veel te leren, ook (of juist) als het niet helemaal zo gegaan is als je had verwacht.

Bij het **LEREN DENKEN** gaat het om het ontwikkelen van en reflecteren op hogere denkvaardigheden. Hierbij gaat het om verschillende typen hogere denkvaardigheden, zoals het *analytisch denken* (waarbij het onder andere draait om het bepalen van de verhoudingen van verschillende delen ten opzichte van elkaar of ten opzichte van het grotere geheel), het *creatief denken* (waarbij het flexibel kunnen inspelen op nieuwe omstandigheden vraagt om een grote vindrijkheid bij het ontdekken van nieuwe problemen en het oplossen ervan) en het *kritisch denken* (waarbij het onder andere gaat om het controleren van veronderstellingen en informatie, het vormen van een mening, het kunnen onderbouwen van die mening met argumenten en het kiezen van de meest geschikte oplossing).

Bij het **LEREN (VOOR HET) LEVEN** gaat het om het ontwikkelen van kennis, houding en vaardigheden op het intra persoonlijke en interpersoonlijke gebied. *Inzicht in jezelf* vormt de basis voor het leren (voor het) leven. Een positief zelfconcept, weten wat je sterke en minder sterke kanten zijn en daar op een goede manier mee om kunnen gaan (door bijvoorbeeld gepaste doelen te stellen, opbouwende kritiek en de consequenties van je keuzes te accepteren) zijn voorwaarden om jezelf in de tijd te kunnen blijven ontwikkelen. Daarnaast leidt een beter inzicht in jezelf tot een betere communicatie en meer bevredigende relaties met anderen. Goed kunnen *omgaan met anderen* betekent namelijk niet alleen dat je kunt leren van en met anderen, maar vooral ook dat je beseft welke rol je daar zelf in vervult en op welke manier het mogelijk is jezelf te blijven en dat te doen wat bij je past.

De omschreven doelen zijn alle lange termijn doelen. Het zijn dus streefdoelen, die niet in één les of leeractiviteit gehaald kunnen worden. Wel zou het zo moeten zijn, dat elke les of leeractiviteit een bijdrage levert aan de verdere ontwikkeling van één of een combinatie van deze doelen. Het zijn ankerpunten die leerkrachten houvast bieden bij het maken van inhoudelijke keuzen en uitwerkingen. Dergelijke lange termijn doelen gaan uit van een cyclisch niveau, wat betekent dat over alle leerjaren heen aan dezelfde doelen en vaardigheden wordt gewerkt. De opbouw zit hem meer in de complexiteit van inhouden en activiteiten (die worden moeilijker en abstracter) en in de mate van sturing door de leerling zelf (de leerling wordt steeds meer zelf verantwoordelijk voor zijn eigen leerproces).

Lange termijn doelen zijn vaak te algemeen, te vaag, te weinig operationeel en te weinig bruikbaar om daaruit leeractiviteiten voor (hoog)begaafden af te leiden. Wanneer doelen concreter geformuleerd worden ontstaat er duidelijkheid voor de leerkracht en de leerlingen, wordt er gericht lesgegeven, kan er beter begeleid worden en kan er beter geëvalueerd worden. Vandaar dat in de DVL de algemene lange termijn doelen vertaald zijn in meer concrete, zo mogelijk observeerbare leerlinggedragingen.

Het zo concreet formuleren van deze subdoelen vormt een risico: de ruimte voor eigen ideeën van de leerlingen en leerkrachten in het onderwijs zou wel eens zeer krap kunnen worden. Daarmee zou het onderwijs kunnen versralen. Originaliteit, inspelen op onverwachte gebeurtenissen en levensecht onderwijs konden er wel eens onmogelijk door worden. Door het gezamenlijk (door leerkracht en leerling) formuleren van doelen en het in gezamenlijk overleg met alle betrokkenen tijdig evalueren en bijstellen van deze doelen is het mogelijk dit risico te vermijden. Bij de DVL worden daarom enkele handreikingen geboden ter ondersteuning van dit proces.

- De toelichtingen bij de doelbeschrijving geven aan waarom een bepaald doel belangrijk is.
- De aanbevelingen met betrekking tot de inzet van de DVL bieden mogelijkheden om individuele leerlingen beter te volgen, vast te stellen aan welke doelen gewerkt zou moeten worden en te reflecteren op dat waaraan wordt gewerkt.
- De gegeven voorbeeldlessen zijn voornamelijk bedoeld als inspiratiebron. De beschrijvingen maken inzichtelijk hoe lange termijn doelen vertaald kunnen worden naar concrete lesdoelen. De beschreven leeractiviteiten zijn niet volledig, maar exemplarisch. Aan de hand van deze uitwerkingen kunnen scholen zelf aan de slag met het maken van eigen uitwerkingen.